NPM-enheten

Inspektion av Polismyndigheten i Stockholm län, särskilt polistaktiskt fordon (SPT-fordon) för transport av gripna/omhändertagna s.k. Viktorbuss

Inledning

På uppdrag av chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura genomförde t.f. enhetschefen Gunilla Bergerén, tillsammans med föredragandena Elisabeth Sjöblom och Lars Olsson, den 22 maj 2013 en föranmäld inspektion av transportfordon som används för gripna/omhändertagna, s.k. Viktorbuss.

Inspektionen är den del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av chef division Stockholm, kommissarien AA och biträdande chef division Stockholm, kommissarien BB. Därefter förevisades en Viktorbuss. Inspektionen avslutades med sammanfattande genomgång med AA och BB.

Iakttagelser m.m. under inspektionen

Allmänt

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Vid särskilda händelser används Särskild Polistaktik (SPT) som är polisens arbetsmetod vid hantering av folkmassor i syfte att motverka oroligheter. SPT-konceptet togs fram efter Göteborgskravallerna 2001 varefter en nationell SPT-utbildning infördes för särskilt utvalda poliser med årligt återkommande grund- och fortbildningar. Särskilda transportfordon för gripna/omhändertagna, Viktorbussar, har sedan 2005/2006 varit i bruk i insatser där SPT-konceptet används i Polismyndigheterna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. Vid Polismyndigheten i Stockholms län finns fyra bussar. I Västra Götaland finns tre bussar och i Skåne län två. Initialt användes bussarna endast vid särskilda händelser där SPT- konceptet användes, t.ex. vid våldsamma upplopp. Hösten 2012 beslutade biträdande länspolismästaren i Stock-

Riksdagens ombudsmän
Box 16327
103 26 Stockholm
Besök: Västra Trädgårdsgatan 4

E-post: justitieombudsmannen@jo.se
Telefon: 08-786 40 00
Texttelefon: 08-786 61 15
Fax: 08-21 65 58

www.jo.se

holms län att bussarna även skulle användas i övervakningsverksamhet i City polismästardistrikt. Bussarna används sedan dess under veckosluten i City i huvudsak som transportfordon av personer omhändertagna för berusning. Bussarna får, enligt myndighetens tjänsteföreskrift 2013:03, 201-G, även användas vid bl.a. personal- och godstransporter och som uppehållsplats i samband med fast bevakning. Det är kommenderingschefen som beslutar om bussarna ska användas vid särskilda händelser där SPT-konceptet används. I övriga fall beslutar vakthavande befäl vid länskommunikationscentralen.

Utrustning, celler m.m.

Fordonet är av fabrikat Mercedes Benz modell Sprinter och är utrustat med bl.a. slagsäkrade rutor. Passagerarutrymmet är inrett med säten för en övervakande polis och fem gripna/omhändertagna personer som placeras i någon av bussens tre celler. I en större cell finns det plats för tre personer. Cellen har en golvyta på knappt två kvadratmeter med tre parallellt placerade säten utrustade med säkerhetsbälten samt två fönster som det går att se ut genom men inte in. De två övriga har en golvyta på knappt en kvadratmeter med plats för en person vardera. Cellerna har fönster och är inredda på samma sätt som den större cellen. Övervakningen sker genom en lucka i celldörren. Den övervakande polisen sitter på ett säte placerat direkt utanför cellerna.

Fordonet är utrustat med ett intercom-system för kommunikation mellan den övervakande polisen och föraren. Kameraövervakning saknas. Påstigning sker från bakdörrarna. I bussen finns bl.a. två förbandslådor, ögondusch, brandsläckare m.m. och en förteckning över medicinska sjukdomssymboler finns uppsatt på väggen i passagerarutrymmet. Det finns en evakueringslucka i taket i passagerarutrymmet som går att öppna om bussen välter. För att få köra bussen krävs B- eller C-behörighet utfärdad före 1996. Framöver kommer en satsning att genomföras avseende körutbildning. Poliser som genomgått SPT-utbildning har också utbildats i handhavandet av bussarna. Sanering vid t.ex. blodsmitta sker enligt särskilda rutiner och friskluftssystem finns för vädring.

Den frihetsberövade skyddsvisiteras av ingripande polispatrull innan insättning i cell. Skyddsvisitationen genomförs utomhus vid bussen eller i passagerarutrymmet. Det är alltid två poliser som tjänstgör i bussen och som övertar ansvaret för den omhändertagna. Tillhörigheter låses in i ett skåp. Celldörrarna hålls stängda under transporten. Kvinnor som frihetsberövats placerad alltid i enskild cell. Den frihetsberövade kan vara belagd med handfängsel under transporten till polisstation.

Övrigt

Vid telefonsamtal den 27 juni 2013 upplyser inspektören CC, Polismyndigheten i Stockholms län, City polismästardistrikt, följande. Bussarna används under helger i City polismästardistrikt som transportfordon av personer omhändertagna för berusning. När en omhändertagen sätts in i bussen körs denne direkt till arrest eller sjukvårdsinrättning. Den omhändertagne befinner sig i bussen endast under transportsträckan. Det är ovanligt att bussen fylls upp med flera omhändertagna men det

förekommer att man under transporten till arrest tar upp flera omhändertagna på andra platser i Stockholms innerstad. Inte heller vid dessa tillfällen blir transportsträckorna särskilt långa. Användandet av bussarna har effektiviserat hanteringen av berusade personer och väntetiderna på transport till arrest har minskat. Bussarna används inte som mobila arrester och ses endast som transportfordon. Förmansprövning görs av stationsbefälet innan eventuellt insättande i arrest.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under inspektionen.

Från polisens sida anfördes bl.a. följande. Användandet av fordonen har ökat betydligt. Utåtagerande personer är lättare att ta in i bussen då passagerarutrymmet är rymligare än i vanliga polisbilar. Inga allvarliga incidenter, relaterade till Viktorfordonen, har rapporterats under 2012.

Vid protokollet

Elisabeth Sjöblom

Justeras den 26 augusti 2013

Gunilla Bergerén

Jag har tagit del av protokollet. Vad som framkommit föranleder inte några åtgärder från min sida.

2013-08-26

Elisabet Fura